

ACC. N:R M. 13956:1-12.

Landskap: Västergötland Upptecknare: Olga Jacobsson, Gölningtorp
Härad: Kind Berättare: " "
Socken: Nittorp Berättarens yrke: husmor
Uppteckningsår: 1956 Född år 1879 i Nittorp

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kyrkkryddor. s. 1-9.

Kyrketagning. s. 5.

Dop. s. 5.

Konfirmation. s. 6.

Jakt och djurfångst; delar om vang. s. 10-12.

Begravning. s. 7-9.

LMF 88.

LMF 101.

Skriv endast på denna sida

Kyrkkryddor

ACC. N:R M. 13956:1.

Till pekelskiftet var det många som hade kvistar av
ambrott (äbrodd) blad av en starkt luktande palvia med pläte
blad, ison, en pingstlilja, ett par liljekonvalj, en byråblom-
^{en karelda}ma, att lukta på i kyrkan man höll det i handen eller in-
stuckat i psalmbokens fodral, lavender har jag aldrig sett
i Dalstorps pastorat, en krona av färsk kummin de få veckor
säden, fans brukades också. Jag hörde aldrig att det skulle
ligga på särskild plats i psalmboken, där hade man vid någon
älskad minnesrik psalm ett pressat sköv, en liten cyperstevint
e. d., kvist, blad e. d. hade man bara för att lukta på, då liksom
några årtionden på 1900 hade många en liten bukett fäst med en
nål eller i ett knapphål på bröstet, någon hade ett litet glasrör
med vatten i liksom en liten brosch fästad på bröstet och däri
några förgättnigaj, serenis, bellis ^{limma} e. d. Psalmboken bar man
i handen invid i en närduk deventema på söndag efter sön-
dag eller i den rymliga kjortel eller kappficka man alltid
hade, någon lite herestkapsaktig hade kedskyl. Männen hade
psalmboken i fickan, många både män och kvinnor hade

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Julij 88
/.

ACC. N:R M. 13956:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2.

psalmboken kvar i kyrkan, varje gård hade ju sin bänk, som
byttes vid ^{midssommar} julk och nyår, första söndagen i nya bänkens flyttades
i på fall psalmboken, kuskarna och Torpare hade sina bänkar
längst bort i kyrkan. Blomsterkraster såg jag juvt aldrig utom
någon person hade tagat så pass många kristar att hon kunde
dela med sig åt bänkkamraten. Detta förekom när som helst.

L.h. svampdosor av äkta silver med en liten prang i s -
de ämtet med eau de cologne var mycket påkostade här, någon
enda har en sådan ännu. Luktflaskor förekommer ganska
allmänt, de hade vilken form som helst, man köpte flaskor med
ornamentor de kunde ibland vara förgyllda, försilvade eller i färger
med och utan stui, så kunde man köpa på apotek eller en del
affärer eau de cologne i medelst vanlig butelj vanligare kvartar
och sådana fyllde man i de tonda "flaskorna", det var bara en del
kvinnor som hade sådana lyx, flasken bjöds omkring i den bänk man
satt uti och ibland i den närmaste bänken framför och bakom.
Luktflaskor kunde man ha när som helst. Kyrktågning var allmän
och skedde i kyrkan jag tänker intill 1905, en kyrkogångskvinna hade

alltid något att bjuda efter påd och lägenhet, man gav också 17 öre till kyrkan och 8 öre till de fattiga vilket lästes upp från predikstolen, någon gav 25/ eller 50/ till vartdare men det var bällan. Någon hade som sagt luktflaskor, man annars hade de större och mindre nåddukar till knyten och däri kakor hela eller pänderbrutna till munbitar, polbagrisar och andra karameller, kanelbitar, små sockerbitar, små ingefärsbitar, kosiner (russin) o.d., hade man någon frukt behövdes den på hemvägen liksom bullar, piktbröd o.d. Kyrkvigsel förekom nästan aldrig, men brudparet med större och mindre följare skulle alltid "ståsa i kökka" på söndagen närmast efter bröllopet, då var luktflaskor och trakteringsknyten i gång jag tror mest sedan prästen sagt amen på predikstolen, det var långa böner och många kyrkliga tillkännagivanden kvar från predikstolen sedan astentjänt igen och sist gick prästen åter upp på predikstolen och läste massor av världsliga kungörelser. Män och kvinnor satte alltid på var sin sida i kyrkan, kvinnorna på vänster och männen på höger sida om man vände ansiktet mot altaret. Lysningspar var vanligen i kyrkan Fredags lysningsdagen, då satt fästmöv närmast ingången

på sin sida och fästmannen på sin, så butto de också när de
som oygifta "stässade" (uppträdde el. så) i kyrkan. Min far var or-
ganist och familjen hade sittplatser på ^{orgel} läktaren, därifrån kunde vi
barn väl se vad som tilldrog sig i bankarna. På karlsidan sågo vi
aldrig annat än brusdosor cirkulera man dessa där desto bli-
tigare, en del hade lukterna, en del tuggarna (mest Rindofrön och
Brattbergs) en del hade Tobak skuren i småbitar (negrohead el. naturalt),
man spottade ogensrat ut den gamla molnan och karlbänkarne
voro därför ofta mycket sära att skura under. Jag hörde
aldrig att någon präst reagerade eller uttryckte sitt ogillande
mot något av detta bruk, någon präst brukade självt ta en liten pe-
ns på predikstolen, snyta sig eftertryckligt i en stor brosig näsduk och
ta en priss i västan, ingen fann något märkvärdigt, det var sedan
Man hade gått till kyrkan kanske 1.5 mil, gudstjänsten tog 3 timmar, kyr-
kan var seldad på vintern, man behörde något. Hästarna voro få, jag
minns en man som skjutsade sin gamla mor efter en oke. Jag tror att när
hästskjutsar, cyklar o.d. blavo mer allmänna och inte så många be-
hövde gå till fötts åt kyrkan upphörde bruket av kyrkkryddor så
i många gånger.

Jag skrev att kyrkotagningen var allmän till 1905
det var egentligen de stora kyrkorna med "körke -
krydder" som försvunno då, sedan var kyrkotagningen
här i Nittoorp intill 1925 allmän och försiggick oftast
i kyrkan, någon gång skedde den i hemmen i sam-
band med barndopet eller i prästgården sedan av-
tog bruket alltmer och jag har inte sett någon
kyrktagas sedan 1945.

Barndopet skedde i kyrkan sommartid, barnen
döptes oftast en - fjorton dagar gamla ibland döptes
barnen i prästgården någon gång i hemmen och
vintertid paknade kyrkorna någon som helst upp-
värmning, då döptes många barn inne i organistens
bostad. Nittoorp är annexförsamling utan prästgård.
En karamellstrut eller senare tablettask hade väl
gudmor och kyrkogångskvinnor oftast men bara för
sig själv och den som putts närmast. För putts
laddarna kvar med barnet i kyrkan över högmässan.

nu gå de alltid ut när första psalmen spelas.

Konfirmationsundervisningen började på våren och konfirmationen blev på hösten mest vid Mikaelitid, den var på en söndag och nattvardsgången söndagen därefter. Konfirmationsdagen var då först prästens tal på ett långt grundligt förhör inramat av psalmsång och därefter vanlig högmässa det var konfirmander från Fvå socknar, deras anhöriga, på många sockenbor som kunde komma ut och många utsocknes. Nisttorps kyrka hade 800.- sittplatser och Dalstorp flera, kyrkorna vore till främsel fyllda och många fingo stå, då var det högtid och då behövdes kyrkkryddor, karameller, kex, kakor m. m., men då hade man nog mest var för sig och mammorna stuko i prygg något till sin framför sittande ätting. Flickorna hade långa svarta klänningar och pojkarne kortymer med långa byxor.

de voro ju då vœna människor och klœdda på som dessa.

Begravningarna förriggingo oftast på söndagar, jordfästning ute på kyrkogården, liket bars fram under klockringning, två personer gingo före kistan och den bars av sex eller någon enda gång åtta män, vid barns begravning gingo två flickor före, prestaver hade vi inga före 1921. Jordfästningen var ungefär som nu, efter jordfästningen gingo alla begravningsgästerna in i kyrkan och överoro högmässan, efter predikan lättes från predikotolen personalia d. v. s. den dödes livsgärning genomicks, någon gång om den döde varit mera framstående var jordfästning i kyrkan, som då var extra klœdd och då var det tal och likpredikan, jag minns att före 1893 var det likpredikan i samband med personalien på predikotolen och

ACC. N:R M. 13956:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jag tror det var lika för alla. På sommaren fanns ju blommor vid begravningar i form av kransar och buketter, på vintern var det ju några som hade en blomma från någon krukväxt, en callablomma i en hängjord krans av mjölbärs- eller lingonris, jamne (en sorts cypress-liknande krypväxt) lummar e.d. var en paritet. Konstgjorda kransar förekommo någon gång pappersblad och blommor doppade i parafin och pappersrensor med skrift doppade i d. vord rätt vackra och varade länge. Jag tror påkert att de första köpta kransar av levande blommor vintertid på Nittorps kyrkogård nedlades vid jul tiden 1905, det var Kindbor bosatta i Göteborg som lade dem på sin moders grav. Några kyrkkryddor i samband med begravning tror jag aldrig fanns, kanske någon brötkaramell eller polkagris och på förstas sonsdagarna på Karlsidan.

ACC. N:R M. 13956:9.

Begravningsgästerna samlades i portgenuret tidigt på morgonen fem à sex om det var tidig tjänst, man åt mycket kraftig mat, potost och pannkaka, drack kaffe, choklad, snarbar m. m. tog på färden till kyrkan och då kunde man ju klara sig utan kyrkkryddor, helst som man ju visste att en stadig middag, kaffe med många stora fina kakor (av vilka många togs i knyte med hem) och oftast kvällsmat vankades på e. m., men på hade man också haft förning av många plag med till begravningsgården.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Varg

ACC. N:R M. 13956:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luft 101

Jag vet inte mycket, som barn hörde jag talas om var-
gar och varghall men aldrig om vargar i flock.

Jag har aldrig sett en varg i frihet bara på Skansen o.d.
Karafar (vår närmaste grannar) hade varggård, de sågo ut
som grova nät av rep, de gamla talade också om varg-
gropar och vargsexar, men jag hörde aldrig någon än så
gamvel. Talas om vargar i flock. Jag har till läns en gam-
mal bok med protokoll förda vid skallstämman i Nitto på
på första sidan står: "Vid Skallstämman i Nitto Nygård den 27 Dec
1850 förskott", inget mer. Å nästa uppslag står: "Vid
Skallmötet år 1859 den 27 december innehade Skalllagets
Skallfogdar Reverser enligt följande

Anteckningar

1851 januari 31 ^{te}	Joh. Larsson, Nitto Capital	15: R 1/2
1857 jan. 17	J= " " " "	16: "
1852 jan. 30	Joh. Olsson i Gällingstorp	16: "
1855 jan. 26 ^{te}	Joh. Johansson Nitto Stora	10: -
1857 jan. 17	Gustaf Johansson, Hallabo	8: 16

1858 December 28 Magnus Johansson Moghult 10: 12

1858 jan. 5 Joh. Andersson i Nittorp Söderg. 16: 32

1859 December 27 Tre reverser å tillkomsten 32: 64

Detta är skrivet med en gammal stil som jag känner igen som Joh. Larssons Nittorp. Vidare finns protokoll av 31/12. 1864, 27/12. 1865, 27/12. 1866, 27/12. 1867, 27/12. 1868, 27/12. 1869, 27/12. 1870. Jag förstår att jag ej får släsa papper med att skriva av alla dessa. På alla åren nämnes endast en skjutew varg näml. en som veterinären och organisten J. F. Lindberg i Nittorp sköt år 1864. Jag hörde berättas att en söndag eller kanske lördag kom bud att vargen rivit en häst och att det skulle anordnas vargskall, Johan Fredrik Lindberg var känd som en säker skytt, han måste ut och gudetjänsten fick gå av stapeln med bara peng utew orgelspel. Lindberg sköt vargen, han fick 1 kr. i skottpengar och på skulle han betala 10: kr. för skinnat, dessa 10 kr. vore obetalda 27/12. 1868. Någon fick 2 kr. i "Ringlön" för vargen, man hade köpt 1 st. (skälms)

ACC. N:R M. 13956:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

krukt för en riksdaler,^{437/} betalt Tjälöv för vargskiennet med
1 kr. och lagning av 2^{ne} skallpistolen med 3 riksdaler, detta
enl. bokan. Tre personer bosatta rätt långt från varandra
innehade var sin skallpistol, så måste den som kunde
gå när skallgångsbudet kom, gamla, kvinnor m. fl. med eget
matlag som inte kunde gå långt betala krusgångar 50 öre
segs det, en har bet. 1 kr i plikt, kan gick väl inte när han skulle,
man de 125 riksd. + 28 skilling som utgjorde kap. 1859 tyda ju på
att det var flera som bet. krusgångar tidigare, garsen o. d. fingo
nog bönderna hålla tjälvar, lantagarna fingo kända pengarna med
6%, den som var skyldig 10,12 fick ge 61 öre.

1871 den 24 maj är sinna anteckningen gjord i bokan, då har Till
kyrkovärdarna enl. kommunalstämmans beslut betalats 75 Rd. Runt
Nytt Reglemente lika med gamla 3.-, för däf bevakande vid
Härads Rättan 2.50 Lösen vid Härads Rättan 4.-